

ברכות דף ד ה

פרק ראשון

מאימתי

עין אי"ה

וערבית וערב אחד אינו קורא דומה כמי שלא קרא ק"ש מעולם, שסגולת ק"ש היא לעורר את ההרגש הטוב, שהוא מוסיף אומץ להשכל הטוב. וכל אלה הדרכים יכוננו רק להחזיק את הכוחות הטובים, אבל לא להחליש שום כח מכוחות הנפש. אלא שאם עכ"פ לא אזיל, אז ההכרח להשתמש במדה שהיא מחלשת את הכוחות הרעים, הבאים לעבור גבולם ע"י התגברות הדמיון הכוזב לחבב הנאות העוה"ז יותר מהראוי, ע"כ יזכיר לו יום המיתה, אבל אם אפשר להשתמש באופן המחזק את הכוחות הטובים, היא עצה יותר הגונה מהדרך שהיא להחליש את הכוחות הרעים, כי בהחלש כוחות הנפש לא ימנע שיהי' זה הפסד גם לדברים הטובים.

כד. אי"ר לוי בר חמא א"ר שב"ל, לעולם ירגיז אדם יצה"ט על יצה"ר, נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש, אי אזיל מוטב וא"ל יזכיר לו יום המיתה כ"י. הכוחות שבאדם, הטובים והרעים, חכליתם להשתמש בהם בדרך הטובה, ע"כ כוחות הרעים שמצד היצה"ר אין זה עצה טובה להחלישם ולמעטם, כי לפעמים יהיו נצרכים לתכלית טובה ולא יוכל להנות מוטבם. ע"כ הטוב שבהדרכות הוא שיהיו הכוחות כולם במילואם וטובם, רק שהכוחות הטובים יהיו השליטים בנפש והרעים יהיו כפופים תחת ידם. כי באמת גם הרעים טובים המה, בשמרים את גבולם. והנה מצד טבע האדם הכוחות הרעים המה נעורים ומוכנים לפעולה יותר מהכוחות הטובים. ע"כ ירגיז אדם יצה"ט לעורר הכוחות הטובים שיהיו מוכנים לפעולה ושליטים על הכוחות הרעים. וכ"ז יתכן באדם שההרגש המוסרי יפה בו, ומרגיש מעצמו כל הדרכים הטובים. אבל מי שנפשו לא נטהרה כ"כ, אינו מרגיש יופי הדרכים הטובים, עד שיקבלם מהתורה והלימוד, ע"כ יעסוק בתורה, פירוש בתורת אותם הדרכים הטובים שצריך להגבירם בנפשו. דעל עסק התורה בכללה א"צ לאזהרה זו, שהוא מזהר ועומד ע"ז. והנה ע"י הידיעה יקנה כח ההתעוררות לכסוף אל הדרכים הטובים. אבל אם נפשו עופלה כ"כ, שאין הידיעה מספקת לעורר כוחות הטובים שבנפשו, אז צריך לעורר את כח ההרגש, שהוא עושה בנפש רושם יותר מן הידיעה. וכבר ביארתי במקום אחר בעה"י, ויתבאר בס"ד במאמרי, "תדע שהרי אדם קורא ק"ש שחרית

11

כת

אורות התשובה

2

ה.

כשעוסקים בתשובה, צריכים להגדיר ביותר את מהותם של הטוב והרע, כדי שהחכמה והעיון יחזיקו מחייב לשלילה יפלו רק על הרע ולא על הטוב. ועוד יותר, שצריך לברר את הטוב הנמצא בעמק הרע ולחזק אותו - באותו הכח עצמו שבורחים מן הרע, כדי שתהיה התשובה כח פועל לטובה, המהפכת ממש את כל הזדונות לזכיות.

עין אי"ה

(1)

לרדת הוא מסבב חסרון יותר גדול מאלו הי' לכתחילה משולל ממנו, ויותר יש להתבונן כי מעלין בקודש ואין מורידין. ע"כ האדם שעמד כבר במעלה יותר גבוהה בעבודת ד', לא ירד ממנה לעולם. ואם יתרפה, יד ההשגחה נטויה להעיר, ע"י שישחרהו מוסר, כי "את אשר יאהב ד' יוכיח"², עד ששוב ישוב לאיתנו. כי ההשגחה גדולה מאד על קנין השלמות של האדם שהוא מרכז כל הבריאה, וכמו שביארנו במאמר הקודם. ע"כ מי שרגיל לבא לביהכ"נ, ולא בא יום א', הקב"ה משאיל בו, מכין סיבות שהן יגרמו שיהי' נשאל לעצמו, משום דהי' לו לבטח בשם ד'. ויסוד שם ד' הוא לבטח שההנהגה עוזרת לקנות השלמות האמיתית, שהוא לדמות לדרכיו ית', שהנהגתו הוא סוד שמו הגדול יתעלה.

נ. כל הרגיל לבא לביהכ"נ ויום א' לא בא הקב"ה משאיל בו, כו'. ההערה כוללת לכל דרכי השלמות שהאדם, בין הציבור בין היחיד, מחזיק בהם, כיון שעלו במעלה של השלמות המוסרית, חייבים להשתדל מאד שלא יפלו ממעלתם ולא יאבדו קנינם הנחמד. שכל דבר שכבר יצא אל הפועל לשלמותו, כשחוזר ונופל נעשה חסר יותר ממי שלא קנה זה הדבר כלל. וזהו היסוד של מנהגים טובים שצריכים התרה. ובענין הציבור המנהג הטוב חמור מאד, מפני שהקנין המוסרי כשחוזר

טווחין התשובה 1:5

(2)

We must delve deeply into [the concept of having] faith in teshuvah. We must gain the certainty that even with a thought of teshuvah a person significantly rectifies himself and the world.

Inevitably, every thought of teshuvah will result in a person being more joyful and satisfied in his spirit than he had ever been before.

And this is certainly the case when a person's thought [of teshuvah leads] to [his] decision [to do] teshuvah - [that thought] being connected to Torah, wisdom and the fear of Heaven.

And it is even more the case when the trait of Divine love reverberates within his being.

Then he soothes himself and comforts his weary soul.

He bolsters [his soul] with every type of encouragement that exists in the world. As the word of Hashem has it, "Like a man whose mother comforts him, so will I comfort you" [Yeshayahu 66:13].

If a person discovers within himself sins against others that he is too weak to rectify, he should nevertheless not despair at all of the great remedial [power] of teshuvah.

צריכים להעמיק מאד באמונת התשובה ולהיות בטוח, שבהרהור תשובה לבד גם כן מתקנים הרבה את עצמו ואת העולם.

ומוכרח הדבר שאחר כל הרהור תשובה יהיה יותר שמח ומרוצה בנפשו ממה שהיה בתחילה.

וקל וחומר כשכבר בא הרהור לידי הסכמה של תשובה, וכשהוא מחובר בתורה וחכמה ויראת שמים.

ומכל שכן כשהתכונה של האהבה האלהית פועמת בנפשו.

וירצה את עצמו וינחם את נפשו הנהלאה.

ויחזקה בכל מיני חיזוקים שבעולם, כי דבר ד' הוא "כאיש אשר אמו תנחמו, כן אנכי אנהמכם".

ואם ימצא בעצמו חטאים שבין אדם לחבירו וכחו חלש מלתקנם, מכל מקום אל יתייאש כלל מהתקנה הגדולה של התשובה.

This is because a person's sins against God for which he has done teshuvah are forgiven. And that being the case, it can be assumed that the parts that remain, which he did not yet rectify, are nullified in a majority, since many parts of his sins have already been forgiven as a result of his teshuvah.

Nevertheless, a person should not grow lax. He should take great care not to stumble into committing any sin against others, but rectify all that he can from [his] past with wisdom and great steadfastness of spirit. "Save yourself like a gazelle from the hand and like a bird from the fowler" [Mishlei 6:5].

[A person] should not let his heart grow dismayed regarding the parts [of his life] that he has not managed to rectify, but instead grasp the power of the Torah and the service of Hashem with all [his] heart, with joy, with fear, and with love.

כי הרי העוונות שבין אדם למקום ששב עליהם הרי הם נמחלים. ואם כן יש לדון שהחלקים הנשארים שלא תיקן עדיין יהיו בטלים ברוב מאחר שכבר נמחלו חלקים רבים מעוונותיו על ידי תשובתו. ומכל מקום אל יניח ידו מלהיזהר הרבה שלא להיכשל בשום חטא שבין אדם לחבירו, ולתקן כל מה שיוכל מהעבר בדרך חכמה ואומץ רוח מאד, "הינצל כצבי מיד וכציפור מיד יקוש".

אבל אל יפול לבו עליו על החלקים שלא ספקה ידו לתקנם, כי אם יחזיק במעוז התורה ועבודת ד' בכל לב בשמחה ביראה ובאהבה.

מוסר אבין

(2)

פרקי הדרכה

ביראה, בעבודת ד', במדות, בחשבון הנפש

מאת

הרב ר' אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

א.

נראה שאי אפשר לצאת ידי חובה בענין חובות הלב רק אם יסדר ספר לעצמו בלמודים הדרושים לו בזה, בין הפרטים ואפלו הכוללים גם-כן יותר יבין על-ידי מה שיחדש בהם מרוחו, ומי שהוא כבר באפן זה של הדעת, שיקכל להעריך מערכה שקלית בעצמו, אי אפשר לו לבוא אל השלמות אם לא יעבד בשקלו בזה.

(3)

A.

IT SEEMS THAT A PERSON can only fulfill their

obligation in terms of the duties of the heart if they compose their own work relating to the studies that they need to pursue in this field.¹⁹ Both in matters particular to themselves as individuals and even in general matters [appropriate for others], the person [by writing this work] will gain in understanding through their own innovations. An individual who is already on an intellectual level such that they can formulate their own intellectual analysis can only attain perfection by utilizing their intellect.²⁰

[יב] הלל ושמאי קבלו מהם. הלל אומר, הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. הוא היה אומר, נגד שמא אבד שמא, דילא מוסיף ואסף, ודילא וליף קטלא חייב, ודישתמש בתנא חלף.

[12] [Rambam explains how Aharon's love of people brought them closer to Torah:] said regarding Aharon, peace be upon him, — [The Sages] (*Avos DeRabbi Nassan* 12:3)^[99] — that when he would sense on his own or hear from others about a particular person that his inner character was evil and that he had sinned privately, upon meeting the sinner — the sinner would greet him first, draw him near, and converse with him in the street,^[100] [Aharon] would greet him first, draw him near, and converse with him

at length. The friendly greeting and manner of the holy Kohen Gadol Aharon would make a deep impression on the sinner; as a result, [the sinner] would become inwardly embarrassed and say about himself, "Woe to him^[101] if he continues to sin! — If the holy Aharon only knew the inner character of [this person] and what he does, [Aharon] would not permit himself to even look at me, and certainly he would not permit himself to talk with me;^[102] — rather, he must presume that I am pious — if so, I will justify his opinion of me!" — [The sinner] would thereby repent and become one of [Aharon's] disciples, and among those receiving guidance from him.

[Rambam concludes his discussion of Aharon's trait:]

Therefore, Hashem said about Aharon in describing him with this honorable trait (*Malachi* 2:6): "He walked with Me in peace and with fairness, and turned many away from iniquity."^[103] It was this well-known quality of [Aharon's] that Hillel intended to reference when he urged us to be a student of Aharon, "who was a lover of peace and a pursuer of peace, who loved people and brought them closer to the Torah."^[104]

על לוח קבוע בקיר אולמו, חרותה היתה אימרתו של הלל הזקן נשיא ישראל: „הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", והיא היתה חרותה גם על לוח-לב, זו היתה סיסמת-חיייו של רבנו כל הימים" („מדרש הרב" — ירושלים תרצ"ז — עמ' ט"ו).

מועדי הראי"ה

לקוטי אמרים ותיאורי מעשים
סדורים וערוכים בעז"ה בידי
משה צבי נריה